

Zinātnes Vēstnesis

LATVIJAS ZINĀTNIĒKU SAVIENĪBAS LAIKRAKSTS

№ 1 (44) 1993. gada janvāris

Cena 4 rubļi

BALTIJAS VALSTU ZINĀTŅU AKADĒMIJU VADĪTĀJU APSPIEDE

1992. g. 16. decembrī Tallinā notika kārtējā ikgadējā Baltijas valstu zinātņu akadēmiju vadītāju apspriede vai oficiālā valodā — «Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidiju delegāciju kopējā sēde». Agrākās šādas tikšanās bija 1990. g. novembrī Rīgā un 1991. g. novembrī Viļņā.

Tallinā Latvijas ZA delegāciju 4 cilvēku sastāvā vadīja prezidents J. Lielpēteris, Lietuvas ZA (4 cilvēki) — prezidents B. Juodka, Igaunijas ZA (6 cilvēki) — prezidents A. Kērna. Saimnieki — Igaunijas ZA — gatavojot apspriedi, jau iepriekš savāca dažādus statistiskus materiālus, apstrādāja tos un pavairoja. Šie materiāli dod zināmu ieskatu pašreizējā zinātnes stāvoklī Baltijas valstīs. Divus no tiem publicējam «Zinātnes Vēstnesī». Minētie materiāli bija sagatavoti angļu valodā, bet apspriedes darba valoda tradicionāli vēl ir krievu valoda. Apspriedei beidzoties, tika parakstīts oficiāls komunikē, kuru arī publicējam.

Gribētu uzsvērt dažus ar zinātņi saistītus aspektus.

Ļoti detalizēti tika spriests par Baltijas zinātnes stāvokli un perspektīvām. Baltijas valstīs notiek zinātniskās darbības sašaurināšanās, zinātnisko iestāžu štatu samazināšana. Zinātnes finansējuma samazināšana ir kopīga parādība.

Lietuvas ZA institūtam tagad ir pastāvīgu valsts institūtu statuss. Igaunijas ZA dažas laboratorijas nodotas Tartu universitātei.

Finansējuma ziņā relatīvi vislabākā situācijā pašlaik ir Igaunijas zinātne. Tā saņem 0,65% no iekšzemes kopprodukta. Arī valsts budžeta asignējumi tai ir lielāki nekā Latvijā vai Lietuvā. Valsts zinātnes budžets pat absolūtos skaitļos ir lielāks nekā Latvijā: šogad zinātnei ir paredzēti 90 miljoni Igaunijas kronu (kurs 12—13 LVR par 1 kronu), bet Latvijas budžeta projektā — 700 miljoni LVR.

Notikusi Igaunijas un Latvijas zinātnes starptautiska izvērtēšana. Lietuvā tādu procedūru pagaidām tikai plāno. Igaunijas zinātnes izvērtēšanu organizēja Zviedrijas ZA, apmaksāja Zviedrijas valdība un to veica tikai zviedru zinātnieki laikā no 1991. g. vidus līdz 1992. g. septembrim. Latvijas zinātnes izvērtēšanu organizēja Dānijas Zinātnes padome, apmaksāja Dānijas valdība un Eiropas Kopiena, bet pašā ekspertīzē piedalījās visu Eiropas valstu zinātnieki laikā no 1992. g. februāra līdz decembrim. Gan Igaunijā, gan Latvijā šo ekspertīžu rezultāti tiks ņemti vērā, piešķirot finansējumu. Rezultātus vēl rūpīgi analizēs pašmāju ekspertu komisijas. Jāpiezīmē, ka atšķirībā no Latvijas Igaunijas Zinātnes padomei ir tikai 7 ekspertu komisijas: dabaszinātņu, eksakto zinātņu, inženierzinātņu, medicīnas zinātņu, lauksaimniecības zinātņu, sociālo zinātņu, humanitāro zinātņu. Ekspertīžu rezultātu izvērtējums,

protams, ir atsevišķa vai pat vairāku rakstu tēma.

Par ļoti būtisku Tallinas tikšanās rezultātu jāuzskata divas nozīmīgas vienošanās. Pirmkārt, kopīga rīcība starptautiskajās organizācijās, kopīga Baltijas zinātnieku pārstāvju kandidāta izvirzīšana ievēlēšanai dažādu starptautisku zinātnisko organizāciju padomēs (faktiski taču ir neiespējami panākt kādas atsevišķas mazas valsts pārstāvja ievēlēšanu). Otrkārt, kopīgas rūpes par Baltijas valstu zinātnes starptautisko prestižu. Šis prestižs atkarīgs no tā, cik labi pasaulē pazīst šo valstu zinātnieku pētījumus. Zināma propagandas loma bija iepriekš minētai Igaunijas un Latvijas zinātnes ekspertīzei. Bet pasaulē tomēr relatīvi maz zina par Baltijas valstu zinātnieku darbiem. To varētu labot, ja attiecīgo zinātņu nozaru Baltijas zinātniekiem būtu savi kopīgi starptautiski respektējami zinātniski žurnāli, līdzīgi, piemēram, tiem, kas ir Skandināvijā... Var būt, ka iesākumam līdzekļus varētu lūgt no kādas starptautiskas organizācijas. Protams, vajadzīgi cilvēki, kas ne tikai vārdos, bet praktiski organizētu šo žurnālu izdošanu.

Lielu interesi igauņi izrādīja par nesen pieņemto Latvijas Republikas likumu «Par zinātnisko darbību». Igaunijā vēl tikai top likumprojekts «Par zinātņi un universitātēm». Lietuvā, kā zināms, līdzīga satura likums ir pieņemts jau 1991. g. februārī.

J. KRISTAPSONS

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas Prezidiju delegāciju kopīgās sanāksmes

KOMUNIKĒ

Tallinā, 1992. gada 16. decembrī

Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidiju delegāciju kopīgajā sanāksmē tika apspriesti jautājumi par zinātņu akadēmiju lomu un funkciju pilnveidošanu valstu zinātnisko struktūru kopējā sistēmā pašreizējā sabiedrības un valsts attīstības laika posmā; zinātnisko pētījumu attīstības problēmas, plaši ieviešot jaunus finansēšanas principus; zinātnieku sociālās aizsardzības problēmas; zinātņu akadēmiju uzdevumi savstarpējas sadarbības nodrošināšanai un veicināšanai, lai risinātu visām trim valstīm aktuālas problēmas; zinātnisko pētījumu līmeņa un nozīmes izvērtējuma ekspertatzinumu jautājumi.

Sanāksme atzīmē:

1. Latvijas Zinātņu akadēmija, Lietuvas Zinātņu akadēmija un Igaunijas Zinātņu akadēmija turpina pildīt savas funkcijas kā valsts atbalstītas patstāvīgas augstākās zinātniskās institūcijas, kuras pieliek pūles savu tautu kultūras un pārmantotās zinātnes attīstībai, pēctecības nodrošināšanai aktuālo fundamentālo zinātņu problēmu risināšanai un to tālākai attīstībai, apkārtējās vides stāvokļa uzlabošanai šo valstu teritorijās un ģeogrāfiski blakus esošajos reģionos un savu valstu ekonomikas attīstībai.

2. Šo funkciju veikšanai akadēmijas izvērs

aktīvu darbību, lai paplašinātu un padziļinātu starptautiskos kontaktus ar citu valstu zinātniskajām institūcijām, ierosina radīt kopīgas valstu mērķprogrammas visu triju valstu sociāli ekonomisko un tehnoloģisko problēmu risināšanai, vispusīgi atbalsta izdevējdarbību, lai paplašinātu Latvijas, Lietuvas un Igaunijas zinātnieku pētījumu rezultātu atspoguļojumu kopējā pasaules informācijas plūsmā un tie kļūtu vairāk pieejami zinātniskajai sabiedrībai citās valstīs, dibina neatkarīgu ekspertīzes un zinātnisko padomju tīklu, piesaistot kā savas tā arī citu valstu ievērojamākos zinātniekus, lai veiktu augsti kvalificētu dažādu zinātnisko, valsts un starptautisku projektu zinātnisko izvērtējumu, atbalsta kopīgu zinātnisko biedrību un to asociāciju darbību.

Uzskatīt par mērķtiecīgu sākt sagatavošanas darbu kopīgu zinātnisku žurnālu izdošanai (angļu valodā) dažādās zinātņu nozarēs uz pašlaik iznākošo Latvijas Zinātņu akadēmijas, Lietuvas Zinātņu akadēmijas un Igaunijas Zinātņu akadēmijas izdevumu bāzes.

3. Augstu zinātniskās darbības līmeni Latvijas Zinātņu akadēmija, Lietuvas Zinātņu akadēmija un Igaunijas Zinātņu akadēmija savu funkciju pildīšanā nodrošina ar efektīvu akadēmiju locekļu un pieaicināto šo valstu ievērojamāko

zinātnieku garīgā potenciāla izmantošanu, kā arī ar akadēmijām asociēto zinātniski pētniecisko institūtu aktīvu pētniecisko darbību.

4. Svarīgs apstāklis, lai saglabātu akadēmiju aktīvo lomu visās trijās valstīs, ir tālāka akadēmiskās un universitāšu zinātnes integrācija, lai izveidotos cieša radoša savienība — zinātnes — augstākās izglītības — vispārējās izglītības vienota sistēma, kas kalpotu savas valsts interesēm.

5. Latvijas Zinātņu akadēmija, Lietuvas Zinātņu akadēmija un Igaunijas Zinātņu akadēmija uzskata, ka arī turpmāk nepieciešams uzturēt savstarpējus ciešus lietišķus kontaktus kā savu prezidiju, tā arī zinātniski pētniecisko institūtu, laboratoriju un atsevišķu zinātnieku līmenī, turpmāk pieliekot pūles efektīvas sadarbības apstākļu radīšanai kopīgiem starptautiskajiem projektiem, kuru mērķis būtu visām trim valstīm svarīgu un kopīgu ekonomikas, tehnikas, vides aizsardzības un dabas resursu izmantošanas problēmu risināšanā.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidents
J. LIELPĒTERIS
Lietuvas Zinātņu akadēmijas prezidents
B. JUODKA
Igaunijas Zinātņu akadēmijas prezidents
A. KĒRNA

Aizvadītā gada pēdējā Zinātnes padomes sēdē tika izvērtēts pērn paveiktais un nepadarītais, ņemot vērā starptautiskās ekspertīzes rezultātus. Izdarītie secinājumi ļāva ieskicēt zinātnes attīstības perspektīvas tuvākajam laikam.

Zinātnes padomes priekšsēdētājs Ivars Knēts uzsvēra, ka pasaulē ikvienu nāciju vērtē galvenokārt pēc tās sasniegumiem kultūrā, izglītībā un zinātnē. Kā apliecināja ekspertīze, daudzas Latvijas zinātnes nozares ir pasaules līmenī. Lai šo līmeni noturētu, ir vajadzīgs attiecīgs finansējums. 1992. gadam piešķirtie līdzekļi atbilda valsts reālajām iespējām un nodrošināja visu zinātnes nozaru eksistenci. Par zinātnes atbalstīšanu jāpateicas Augstākās Padomes deputātiem J. Vaivadam, J. Freimanim, R. Rikardam.

ZINĀTNES PADOMĒ

Pagaidām nav zināms, cik liels finansējums zinātnēi būs atvēlēts šogad. Zinātnes pētījumiem janvārī piešķirts kredīts — 45 miljoni rubļu. Ņemot vērā šo kredīta apjomu, ekspertu komisijas savus projektus par finansējumu iesniedz Zinātnes padomei.

Atsevišķas zinātniskās iestādes pieprasījušas Zinātnes padomei papildu līdzekļus, dažādas kompensācijas. Šīs prasības ir nepamatotas. Zinātnes padomei nav tiesību budžeta līdzekļus izdāļāt par velti.

Finansējums tiek piešķirts zinātnes pētījumiem vienam gadam. Ja paredzētie rezultāti nav sasniegti, finansējums nākamajam gadam tiek pārtraukts. Zinātnes padome neuzņē-

mās saistības finansēt neproduktīvus pētījumus. (Arī citās pasaules valstīs praktizē šo metodi.)

Kāda zinātnes nozaru struktūra Latvijā turpmāk tiks saglabāta?

To izlems ekspertu komisijas. Zinātnes padomei šajā gadījumā būs tiesības tikai rekomendēt, nevis izšķirt.

Nosakot Latvijas zinātnes struktūrpolitiku, ņems vērā Dānijas ekspertu slēdzienus. Taču izšķirošais būs mūsu zinātnes ekspertu vērtējums: cik vieni vai otri zinātnes pētījumi ir nepieciešami Latvijas valstij. Visādā ziņā ir atbalstāma zinātnes pētījumu orientēšana uz pieprasījumu tirgu.

V. HELMS

DĀNIJAS ARHEOLOGU AKTIVITĀTES

Dānijā ir senas un noturīgas arheoloģiskās pētniecības tradīcijas. Idejas, kas radušās šajā zemē ir atstājušas paliekošas pēdas Eiropas arheoloģijā. Dāņu arheologs Kristians Tomsens (1788.—1865.) pirms vairāk nekā 150 gadiem publicēja sava vadītā muzeja (tag. Nacionālais muzejs Kopenhāgenā) ceļvedi, kurā, balstoties uz arheoloģisko materiālu, pirmo reizi nodalīja akmens, bronzas un dzelzs laikmetu.

Pagājušajā gadā dāņu arheologi viena mēneša laikā bija noorganizējuši divus interesantus starptautiskos forumus. Pirmais no tiem notika Lejrē no 16.—18. oktobrim un bija pulcinājies 38 pārstāvjus no Dānijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Somijas, Anglijas, Ungārijas, Itālijas, Vācijas, ASV, Turcijas un Latvijas. Lejrē atrodas 30 km uz austrumiem no Kopenhāgenas. Tā ir maza pilsētiņa. Taču vikingu laikā, spriežot pēc rakstītiem avotiem un arheoloģisko izrakumu datiem, te un tuvējā Roskildē uzturējušies dāņu valdnieki. Kopenhāgena par Dānijas galvaspilsētu kļuva tikai 15. gs. vidū.

Pašlaik Lejre ir slavēta ar to, ka te izveidots vienīgais Ziemeļeiropā lielākais arheoloģiskās pētniecības centrs, kas specializējas eksperimentu jomā. Centrs radies pirms pārdesmit gadiem un pašlaik zinātnieku vidū un vispār sabiedrībā iemantojis lielu popularitāti. Ar zinātniskiem paņēmieniem te tiek atveidota cilvēku sabiedrības dzīve, sākot ar akmens laikmetu, bet plašāk tā parādīta tieši dzelzs laikmetā un vikingu laikā. Te pēta un eksponē tālaika amatniecību (krama, dzelzs, māla, kaula apstrāde un priekšmetu atdarināšana, audumu gatavošana), lauksaimniecību (līdumu līšana, zemes apstrādāšana ar koka arkliem), celtniecību (mājokļu rekonstrukcijas) u. c. Ar arheoloģisku eksperimentu te zinātnieki nosaka cilvēka patērēto darba laiku dažādu operāciju veikšanā. Pašlaik arheoloģiski pēta plašu vikingu laika apmetni, lai iegūtos materiālus varētu izmantot šī laika celtnu rekonstrukcijā un sadzīves apstākļu atveidošanā. Lejrē izveidota ferma ar aplokiem, kur mīt meža un mājas dzīvnieki. Tas ļauj pilnīgāk izprast vikingu laika saimnieciskos apstākļus.

Ņemot vērā Lejres īpašo stāvokli arheoloģisko pētniecības centru vidū, te regulāri tiek rīkoti dažādi starptautiski pasākumi. Šoreiz šāds pasākums ar nosaukumu «Nordic Glass Bead Seminar» bija veltīts seno stikla krellju pētniecībai. Semināru par Ziemeļeiropas stikla krellēm bija organizējis Lejres arheoloģisko eksperimentu centrs sadarbībā ar Orhūsas universitātes arheologiem.

Ievada referātos (U. Nēsmans — Dānija, J. Kalmers — Zviedrija) tika uzsvērtā senā stikla pētniecības nozīme sabiedrības ekonomiskās attīstības pakāpes noskaidrošanā.

Skandināvijā stikla krelles pazīstamas jau kopš bronzas laikmeta, taču to vietējā ražošana droši pierādāma tikai no dzelzs laikmeta pirmajiem gadsimtiem pēc Kristus (O. Tomsens, I. Oldaga — Dānija). Par dzelzs laikmetā Somijā ievestajām stikla krellēm referēja H. Ranta (Somija). Plašu merovingu un vikingu laika stikla krellju materiālu bija klasificējušas arheoloģes K. Šilagi (Ungārija), K. Teune un B. Sasse (Vācija). Latvijas 10.—13. gs. stikla krellju materiālu aplūkoja Ē. Mugurēvičs, uzsverot, ka droša vietējā stikla ražošana Rīgā sākusies tikai 13./14. gs. Latvijas stikla krellju materiāls

labi iekļaujas vispārējā Austrumeiropas shēmā, pēc kuras Latvijā līdz 12. gs. pazīstamas Na-Ca-Si stikla krelles, kas importētas no Tuvajiem Austrumiem. Vēlāk tās pakāpeniski nomaina Pb-Si un K-Si stikla krelles, ko ražoja Austrumeiropas pilsētās. Diemžēl, semināra laikā pārsvarā bija referāti, kas stikla krelles analizēja pēc formas un krāsas. Reti pēc to ķīmiskā sastāva. Taisni pēdējais faktors ir nozīmīgs, lai noteiktu stikla ražošanas vietu. Lielu interesi izsauca O. Kikermana (Turcija) referāts, kas uzskatāmi parādīja to milzīgo stikla krellju vairumu (miljoniem eks.), kas tika ražots Tuvajos Austrumos un izvests uz apkārtējām zemēm beidzamo trīs gadu tūkstošu laikā.

Par stikla krellju maģisko nozīmi, to spēju (pēc nēsātāju domām) pasargāt no slimībām runāja T. Sode (Dānija). Šis referāts tika balstīts uz etnogrāfisko materiālu un novērojumiem Indijā, kur tāpat kā Turcijā, līdz pat pēdējam laikam ir ļoti daudz sīku stikla krellju ražotņu. Tās strādā ar diezgan primitīvu tehnoloģiju, taču, ļoti nozīmīgas, lai izprastu, kā senatnē stikla krelles pagatavoja. Semināra beigās daļā dāņu zinātnieks P. Hanners uzskatāmi parādīja, kā samērā primitīvos apstākļos iespējama stikla krellju pagatavošana (pūsmas krāsni aizstājot ar gāzes balona liesmu). Demonstrēja, ka var ražot ne tikai krāsainās, bet pat krelles ar t. s. zelta foliju.

Oktobra beigās Dānijai piederošajā Bornholmas salā notika 2. starptautiskais Baltijas reģiona senvēsturei (no Kr. dzimšanas līdz 1200. g.) veltītais kolokvijs. Tajā piedalījās 49 dalībnieki no Dānijas, Zviedrijas, Vācijas, Polijas, Krievijas, Igaunijas, Lietuvas un Latvijas. Kolokvijā, ko bija organizējušas Orhūsas un Kopenhāgenas universitātes, tika apspriesti jautājumi, kas saistīti ar Baltijas jūrai pieguļošo zemju un tautu sabiedrības attīstību un kultūras sakariem aptuveni viena gadu tūkstoša laikā.

K. Vesterdals (Dānija) runāja par transporta zonām un satiksmes līdzekļiem (laivas, kuģi) Baltijas jūrā 9.—12. gs., īpašu vērību pievēršot Baltijas jūras rietumu daļai. A. Bitnere-Vrubļevska (Polija) referēja par baltu cilšu kontaktiem ar Skandināviju tautu staigāšanas laikā. Ar senprūšu starpniecību Baltijā vērojama skandināvu ietekme, kas atspoguļojas tādās rotās kā, piem., stopa sakta ar garo lāpstveida pēdu, dzeramo ragu apkalumus u. c. materiālā. A. Varnas (Lietuva) kā tipisku iezīmi baltu ciltīm, īpaši Lietuvā dzīvojošām, uzskata apbedījumus ar zirgiem, kas parādās jau neolītā un konstatējami līdz pat 15. gs. H. Zolla-Adamikova (Polija) skandināvu klātbūtni rietumslāvu kapulauku materiālā saskata ar 9. gs., taču iecerotāji vēlāk tika asimilēti. 10. gs. 2. p. — 11. gs. 1. p. Polijas centrālajā un rietumu daļā sastopami vikingu vīriešu apbedījumi, kas liecinot par atsevišķu skandināvu algoņu kalpošanu Pjastu dinastijas karadraudzēs. Sakarā ar šo referātu izcēlās debātes, kas nozīmīgas arī mūsu teritorijas skandināviskā materiāla interpretācijā. Izvirzījās jautājums, vai apbedījumi ar skandināvisku inventāru vienmēr pieder izceļotājiem no Skandināvijas. Pēc dažu pētnieku domām (I. Jansons — Zviedrija), šādi apbedījumi atsevišķos gadījumos raksturo tikai Skandināvijai radniecīgu kultūras apgabalu, bet neizteic apbedītā etnisko piederību. Ar uzskatāmi demonstrētu materiālu (ieroči, miniatūrās attēlotas kauju scēnas) J. Engstrēms (Zviedrija) parādīja, kā

Skandināvijā t. s. vidējā dzelzs laikmetā mainās kaujas taktika, jo pieaug kavalērijas loma. Kavalērijas uzbrukumus šajā laikā varēja apturēt tikai cieša kājnieku ierinda, kur karotājus izvietoja ar uz priekšu izbīdītiem šķēpiem. 11.—12. gs. Baltijas jūras austrumu daļā bija kuršu un vendu aktīvas politikas laiks. Lai aizsargātos pret viņu uzbrukumiem Ēlandes salā, Eketorpas pilī uzturējies karavīru garnizons (U. Nēsmans — Dānija). Par pašu 12.—13. gs. Ēlandes salu šajā laikā savā starpā cīnījušies dāņi un zviedri, par atbalsta punktiem izmantojot nocietinātās baznīcas (Wehrikirchen). Tās kalpojušas ne tikai kā kristīgā vārda sludināšanas vieta, bet arī kā noliktavas (M. Anglerfa — Zviedrija). T. Kempe (Vācija) deva pārskatu par rietumslāvu cilts — obodritu pilskalniem, kas uzrāda dažas kopējas iezīmes ar Latvijas teritorijā novēroto. Laikā no 7. līdz 12. gs. visi obodritu pilskalni nav bijuši vienādi apdzīvoti, lielākā daļa nav bijusi apdzīvota ilgāk par 200 gadiem. Visvairāk ir 9. gs. piļu, daudzas no tām 9. gs. 2. p. — 10. gs. sākumā pamestas, tiek ierīkoti mazāki pilskalni un pieaug nocietināto apmetņu skaits. Pēc vācu kolonizācijas 12. gs. daļa pilskalnu vēl ir apdzīvoti, jo tos izmantoja iekarotāji. Savus nocietinājumus (Motten) vācieši ceļ tikai ar 13. gs. R. Flemings (Dānija) demonstrēja seno kuģu attēlus, ko vikingu laikā izmantoja ne tikai kā pārvietošanās līdzekli, bet, tos nogremdējot, radīja uzbrūcējam grūti pārvaramu nosprostojuumu svarīgu ostu aizsardzībai (piem. Roskilde). No jūras izcelto kuģu paliekas pašlaik izstādītas Roskildē šim mērķim speciāli iekārtotā muzejā. Vairāki referāti bija veltīti pašlaik aktuālam jautājumam — kristīgās ticības ieviešanai un tās izplatībai Skandināvijā 9.—12. gs. ar angļu un vācu misionāru starpniecību (J. Skovgarda-Petersena — Dānija), Ziemeļvācijā 10.—12. gs. (D. Varnke, I. Gabriels — Vācija), Krievzemē 10.—11. gs. ar Bizantijas starpniecību (V. Peiruhins — Maskava), Igaunijā 13. gs. ar dāņu un vācu līdzdalību (E. Tarvels, T. Tanla — Igaunija), Lietuvā 13.—14. gs. (A. Nikžentaitis — Lietuva). M. Mandels (Igaunija) referēja par to, kā vietējo iedzīvotāju pilskalnus 13.—14. gs. izmantoja krustneši, ceļot tur savas pilis. Par Austrumbaltijas kontaktiem ar Skandināviju 9.—12. gs. pēc rakstīto avotu ziņām un arheoloģiskiem datiem referēja Ē. Mugurēvičs. Skandināvu aktivitāte šajā laikā vērojama, spriežot pēc importa priekšmetu atradumiem gan pie Latvijas tālaika lielākajiem ceļiem, it īpaši teritorijas rietumu daļā (Kurzeme).

Šo abu starptautisko forumu starplaikā bija iespēja iepazīties ar Kopenhāgenas universitāti, muzejiem un bibliotēkām. Šajā laikā Dānijas Nacionālajā muzejā, kur uzkrātas ļoti lielas kolekcijas — ļoti nozīmīgas arī Baltijas vēstures pareizai izpratnei — gatavojas atvērt lielu starptautisku izstādi par vikingiem. Šai izstādei ar nosaukumu «No vikingiem līdz krustnešiem. Skandināvija un Eiropa 800.—1200». (From Viking to Crusader. Scandinavia and Europa 800—1200) materiālus (no Grobiņas, Daugmales pilskalna un Salaspils Laukskolas kapulauka) deva arī Latvijas arheologi. Pirms tam šīs izstādes materiāli bija eksponēti Parīzē un Berlīnē.

Ē. MUGURĒVIČS

VAI BŪS «TURĪBA»?

Ekonomika Latvijā pašreiz strauji slīd uz leju. Pilsētās apstājas rūpniecības uzņēmumi, aug bezdarbs, vispārējā nabadzība. Pieaug noziedzība, korupcija un valsts īpašuma izlauzīšana. Kamēr latvieši savā starpā strīdas, svarīgas pozīcijas ekonomikā arvien vairāk nonāk cietautiešu rokās. Pirms dažiem gadiem uz impērijas un sociālisma gruvešiem radās vēl neredzēta latviešu tautas vienotība cīņā par savu brīvību un neatkarību, bet tagad tās vietā vērojamas sīkumainas ķildas. Situāciju pasliktina valdības nespēja kaut cik sabalansēt iedzīvotāju ienākumus ar izdevumiem. Tādēļ iedzīvotāju lielākā daļa nonākusi ļoti smagā stāvoklī. Tā vien liekas, ka latviešu tautu kādi anonīmi spēki vēlas atstāt ar savām dziesmām, bet tukšām rokām un badā.

Ļoti smagi šo situāciju pārdzīvo Latvijas zemniecība. Ja tuvākajā laikā nefiks apturēta lauksaimnieciskās ražošanas lejupslīde, sekas būs pārvaramas tikai daudzu gadu laikā. Pārfitas imports būtiski traumēs lauksaimniecības attīstību pašu zemē un līdz ar to — arī latvisko vidi, kura vēl saglabājusies tieši laukos.

Tāda perspektīva tautai nav pieņemama. Ir jāmeklē ceļi un iespējas, kā izkļūt no dziļās krīzes.

Viens no pasākumiem, kā veicināt zemnieku saimniecību ekonomisko nostiprināšanos, uzlabot apgādi un produkcijas civilizētā noietu pašu zemē un aiz robežām, kā arī pasargāt zemniekus no miltzīgās starpnieku armijas, kas iedzīvojas uz viņu rēķina, ir atjaunot, atbilstoši šīs dienas apstākļiem, 1940. gadā likvidēto Centrālo Savienību «TURĪBA». Tieši «TURĪBAS» darbība sekmēja valsts politikas īstenošanu lauksaimniecībā un tajās nozarēs, kuras apkalpo zemniekus. Un tieši lauksaimniecība bija tā tautsaimniecības nozare, kurai toreiz Latvijas valdība, atšķirībā no pašreizējās, vēlēja vislielāko uzmanību. Tautas pārticība bez intensīvas lauksaimniecības nav iedomājama.

«TURĪBA» sekmīgi risināja zemniekiem vitāli nozīmīgus jautājumus, piemēram, kredītēšanu, produkcijas pārstrādi un sagatavošanu eksportam, nepieciešamo mašīnu un rīku ražošanu un importu utt. Savienību nodibināja 1937. gadā ar 7 miljonus latu lielu pamatkapitālu. Savienības dibinātāju vidū bija tādas ekonomiski

stipras un plaši pazīstamas biedrības un organizācijas kā Baltijas Patērētāju biedrība, Centrālā savienība «Konsums», Latvijas Piensaimniecības centrālā savienība, Savstarpējās apdrošināšanas Centrālā savienība, Latvijas lauksaimniecības kamera, Latvijas Zemnieku kredītbanka, Latvijas Patērētāju biedrību savienība un citas. Tas deva iespēju «TURĪBAI» īsā laikā kļūt par visnotaļ ievērojamu zemnieku balstu visu ražošanas jautājumu risināšanā.

Pašreizējos zemniekiem tik grūtajos apstākļos tādai Savienībai būtu vēl lielāka nozīme nekā toreiz. Pēc mūsu domām, šodienas atgārnības ekonomikā varēs izlabot vienīgi jaunās ekonomiskās struktūras un jauni, ekonomiski izglītoti vadītāji, kuriem pirmajā vietā būs tautas, nevis personiskās intereses. Šajā kritiskajā situācijā mēs nepretendējam dot receptes — kā glābt visu ekonomiku valstī, bet gribam vienīgi ieteikt lauksaimniekiem un lauksaimniecības uzņēmumiem, ka nepieciešams atjaunot tās ekonomiskās struktūras, kuras sekmīgi darbojas Latvijas brīvvalstī. Viena no šādām struktūrām, kā jau minējām, ir «TURĪBA». Tā varētu būt akciju sabiedrība ar šādām pamatfunkcijām: zemnieku apgāde un viņu saražotās produkcijas realizācija, importa un eksporta operācijas atbilstoši lauksaimnieku interesēm, serviss un banku sistēma. Domājam, ka lielākā daļa lauksaimnieku būs ieinteresēti atjaunot šādu struktūru, jo tā apvienos ražotājus uz ekonomiski izdevīgiem principiem.

Akciju sabiedrībai «TURĪBA» vajadzētu izveidot

- komercbanku ar nodaļām rajonos,
- eksporta—importa firmu ar filiālēm rajonos vai pat pagastos, ja radīsies šāda vajadzība. Šīs firmas uzdevums — apgādāt zemnieku saimniecības ar tehniku un darba rīkiem, kā arī pieņemt no zemniekiem produkciju un vajadzības gadījumā sagatavot to eksportam,
- servisa firmu ar uzņēmumiem katrā rajonā vai pagastā,
- tirdzniecības firmu ar veikaliem katrā pagastā.

«TURĪBA» varētu veidoties par holdingsabiedrību ar nepieciešamo ārzemju kredīta un investīciju līdzdalību.

Eksporta—importa firma ar saviem pieņem-

šanas un pārstrādes uzņēmumiem nodrošinās eksportējamās lauksaimniecības produkcijas pirmā pārveidi un visu pārējo, kas nepieciešams preču eksportam. Importu organizēs atkarībā no zemnieku pieprasījuma. Kopā ar zemniekiem, kur tas būs nepieciešams, veidos tehnikas apkopes uzņēmumus vai arī citu formu uzņēmējdarbību.

Ļoti izdevīga zemniekiem varētu būt tirdzniecības firma, kura, cieši sadarbojoties ar ražotājiem, maksimāli ātri realizēs lauksaimniecības produkciju, arī komisijas tirdzniecības veidā. Tādējādi tiks likvidēts pašreizējais monopols produkcijas cenu noteikšanā.

Akciju sabiedrība kopā ar zemniekiem var izveidot arī rajonu un pagastu savstarpējo krājizdevumu sabiedrību, kura palīdzētu nostiprināt ražotāju ekonomiku.

«TURĪBA», kuras sastāvā būs apdrošināšanas sabiedrības, komercbankas, serviss, eksports—imports, tirdzniecība un uzņēmējdarbība, apvienos visus ar kopīgām ekonomiskām interesēm, jo kopīgi iegūto peļņu sadalīs paši ražotāji, proporcionāli ieguldītajam kapitālam.

Sakarā ar to, ka radītās struktūras atgriezeniskā saite balstīsies uz ekonomisko kontroli (ieguldītais kapitāls), nebūs vajadzīga nekāda administratīva ietekme.

Šādi izveidota struktūra ekonomiski stimulēs aktīvi darboties cilvēkus arī zemākajos līmeņos, jo, paplašinot dažāda veida uzņēmējdarbību, viņi ar savu kapitālu varēs piedalīties augstākā līmeņa struktūrās un to attīstībā.

Perspektīvā a/s «TURĪBA» kļūs ne vien lauksaimniecības interešu aizstāve valstī, bet darbosies visas latviešu tautas labā. Tās mērķis — palīdzēt izkļūt no postošās ekonomiskās krīzes un radīt spēcīgu, konkurētspējīgu ekonomisku mehānismu. Tajā iesaistītos visi, kam dārģa ir Latvijas nākotne, tās ekonomiskais uzplaukums. «TURĪBA» centīsies panākt, lai Latvijas pilsoņi reāli justu, ka viņi ir patiesie saimnieki savā zemē.

Tāda īsumā ir koncepcija par akciju sabiedrības «TURĪBA» organizēšanu. Tā, protams, prasa vēl detalizētāku un dziļāku izpēti un domu apmaiņu. Skaidrs ir viens — mums jāapvienojas un jāveido savs nacionālais kapitāls, kurā iekļauts gan intelektuālais potenciāls, gan materiālie resursi. Tas jā dara nekavējoties, ja gribam iegūt arī savu ekonomisko neatkarību un patstāvību.

G. CĪRULIS

Par Latvijas ukraiņiem

Starptautiskajā konferencē «Demokrātija un etnopolitika», kas pērn notika Rīgā, izraisījās diskusija par Latvijas minoritātem. No tās secinājām, ka vēl gauzām maz zinām par noskaņām un aktivitātēm Latvijas cietautiešu vidē. Tāpēc arī bija grūti sniegt konkrētas rekomendācijas etnisko attiecību uzlabošanai.

Filozofijas un socioloģijas institūta zinātniskie līdzstrādnieki, kuri darbojās projektā «Nacionālie procesi Latvijā», nolēma organizēt semināru sēriju par nacionālo grupu stāvokli. Pasākuma mērķis ir rosināt zinātniski pētnieciskos darbus, savstarpējā domu apmaiņā gūt plašāku priekšstatu par nacionālo grupu lomu un vietu Latvijā.

Pirmais no šādiem semināriem notika institūtā pērn oktobrī un bija veltīts ieskatam ukraiņu nacionālās grupas dzīvē. Piedalījās vietējās ukraiņu sabiedrības pārstāvji, valdības Nacionālo lietu departamenta darbinieki, zinātnieki no Zinātņu akadēmijas un augstskolām.

Izvēle sākt pārrunas par ukraiņu tēmu nebija nejauša. Ukraiņi ir viena no lielākajām cietautiešu kopienām republikā. (89 tūkstoši — trešā lielākā minoritāte pēc krieviem un baltkrieviem.) Tieši par ukraiņiem esam pavisam maz informēti. Bet tā ir iedzīvotāju daļa, kas ļoti aktīvi piedalās saimnieciskos darījumos; lēš, ka 1/4—1/3 no Latvijā esošiem biznesmeņiem ir ukraiņu izcelsmes. Viņiem ir arī samērā augsta izglītība, visaugstākais dabiskais pieaugums starp etnosiem. Taču jāatzīmē, ka gandrīz visi ukraiņi pie mums ieradusies pēc padomju okupācijas. Viņu kopums te ir sovjetizācijas politikas sekas. Tikai 19% ukraiņu ir dzimuši Latvijā (krievu minoritātē — 56%), tikai 8,9% prot latviešu valodu. Tas rada nopietnus šķēršļus

naturalizācijai. Citiem vārdiem — Latvijas etnisko attiecību spektrā ukraiņu minoritātes problēma ir visai komplicēta. Arī tādēļ, ka viņos vēl vāji attīstīta nacionālā pašapziņa; sadzīvē vēl dominē krievu valoda, laulībā viņi dodas lielākoties ar citas etniskās izcelsmes partneriem.

Ukraiņu biedrību pārstāvji seminārā centās pierādīt, ka šāda situācija nenozīmē viņu nacionālās identitātes trūkumu. Viņi nav tikai krievvalodīgās lingvistiskās grupas atzars, bet ir patstāvīgi savās domās, darbos un iecerēs. Par to runāja Latvijas ukraiņu organizāciju Konsultatīvās padomes priekšsēdētāja v. i. Vladimirs Strojs, biedrības «Dņipro» priekšsēdētāja vietniece Valentīna Duženko, tehnisko zinātņu doktors Eduards Davidenko u. c. V. Strojs atgādināja, ka jau 1933. gadā Rīgā nodibināta latviešu un ukraiņu draudzības biedrība, ir savs vēsturiska tradīcija un ka 1988. gadā, sākoties latviešu tautas trešajai nacionālajai atmodai, daudzi ukraiņi to atbalstīja, ņēma dalību cīņā par Latvijas neatkarības atgūšanu. Uz šāda viņa radās biedrība «Dņipro» ar 300 dalībniekiem, ukraiņu mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi, ukraiņu skola Rīgā Centra rajonā, jaunatnes klubs, sieviešu apvienība, ekonomiskais centrs sakaru veicināšanai ar dzimstošo neatkarīgo Ukrainas Republiku, biedrība «Ukrainskaja rodina», kas palīdz tiem, kas vēlas atgriezties savā tēvzemē. Ukraiņu organizācijas darbojas ne tikai Rīgā, bet arī Daugavpilī, Ventspilī, Jelgavā, Rēzeknē, Valmierā, Brocēnos, Olainē, Ādažos.

V. Strojs atzinīgi vērtēja atbalstu, ko kopienai snieguši atsevišķi Latvijas valsts darbinieki, īpaši R. Pauls, J. Dinēvičs, A. Gorbunovs.

Diemžēl neesot izdevies nodibināt regulāras sadarbības kontaktus ar Augstākās Padomes Cilvēktiesību un nacionālo jautājumu komisiju, kura, pēc V. Stroja domām, visai maz interesējas par nacionālās grupas problēmām.

Ukraiņu pārstāvji, kas runāja seminārā, uzskata, ka pieļauta kļūda, neuzsākot Augstākās Padomes Konsultatīvās nacionālās padomes darbību. Viņiem šķiet, ka šī institūcija varētu veicināt arī sarežģītā pilsonības piešķiršanas jautājuma risināšanu. Šajā sakarā te esošo ukraiņu vidū izplatoties pavisam pesimistiska noskaņa, jo arī Ukrainas pavalstniecība viņiem tiekot liegta; to piešķirot tikai tām personām, kuras pastāvīgi dzīvo Ukrainā. Tā nu turpat 98 procentiem Latvijas ukraiņu varot tikt noteikts nožēlojamais apatrida (bezvalstnieka) statuss.

Par šo jautājumu seminārā visai asi izteicās AP deputāts Vladimirs Zatuliviters, kas arī bija ieradies kā ukraiņu pārstāvis. Viņš apgalvoja, ka prezidents Kravčuks aicinājis ārzemju ukraiņus neorientēties uz atgriešanos savā etniskajā dzimtenē, jo Ukraina nevarot nodrošināt viņiem mītnes apstākļus. Tādēļ tepat vien nāksoties palikt.

Ar teikto gan disonē informācija par ukraiņu izbraukšanu no Latvijas uz dzīvi citur. Pērn augustā vien uz Ukrainu devušās 934 personas, starp tiem 872 ukraiņi. Šis process turpinās.

Diskusijā izvirzījās jautājums — vai formējas tāda pilnasinīga Latvijas ukraiņu nacionālā kopiena (nacionālā grupa), kas tiešām integrējas republikas valsts un sabiedriskajā dzīvē? Citiem vārdiem — vai Latvijas ukraiņi ir ne tikai etniska, bet arī sociāla realitāte? Atbildot uz to visumā pozitīvi, E. Davidenko un V. Zatuliviters tomēr puda uzskatu, ka šajā nozīmē neesot īsta prefinnākšana no Latvijas varas iestāžu puses. Pārāk ierobežojoši esot projek-

Turpinājums 4. lpp.

VISPĀRĪGĀ INFORMĀCIJA PAR
BALTIJAS VALSTU ZINĀTNI

1. TABULA

Rādītājs	Igaunija	Latvija	Lietuva
Teritorija (tūkst. km ²)	45.2	64.6	65.2
Iedzīvotāji (miljoni)	1,576	2,686	3,723
Zinātnieki (tūkst.)	7.2 (Janv. 92)	17.7 (Janv. 91)	15.9 (Dec. 92)
Zin. akadēmijas darbinieki (tūkst.)			
1988. gada beigās	4.6	5.4	4.7
1992. gada beigās	3.4	3.1	3.9
Personālās Zinātņu akadēmijas			
Iestāžu locekļi	52	211	133
korespondētājlocekļi	46	68	35
locekļi eksperti		46	55
goda locekļi		40	40
ārzemju locekļi	6	57	3
Universitātes	6	4	6
Zinātniskie institūti	37	40	44
Zinātnes finansējums			
% no iekšzemes (vai nacion.) kopprod.	0.65	0.3	0.35
% no valsts budžeta	2.5	1.97	1.8

ZINĀTNISKO DARBINIEKU UN FINANSĒJUMA
SADALĪJUMS
(PROCENTOS)

2. TABULA

Zinātņu grupa	Zinātnisko darbinieku			Visas zinātnes finansējums		Akadēmijas inst. finansējums		
	Igaun.	Latv.	Liet.	Igaun.	Latv.	Igaun.	Latv.	Liet.
Dabas & eksaktās	29.2	19.8	23.9	33.0	38.2	64.7	63.8	65
Medicīnas	10.2	2.4	7.0	9.1	11.9			
Lauksaimniecības	7.1	2.7	3.9	22.0	13.1	1.3		
Inženierzinātnes	21.2	56.5	48.0	22.8	22.3	13.3	22.6	13
Sociālās & human.	31.1	14.3	17.1	13.1	14.5	20.7	13.6	22
Citas	1.2	4.3						

Presē var lasīt: «krievu komunisti» un «vācu fašisti» (izdarījuši to un to). Šādi izteikumi liecina par autoru diletantismu, gandrīz vai analfabētismu politiskajos jautājumos. Vārds «fašisms» atspoguļo Musolini partijas biedru apziņu un ir atvasināts no itāļu vārda «fascio» — saite, savienība.

Hitlera partijas locekļi pretēji Musolini dēvēja sevi par nacionālistiem (no šejienes arī radies saīsinājums «nacisti», kā viņus dēvēja partijas pretinieki).

Ja hitleriešus kāds būtu saucis par fašistiem, tad, iespējams, tas viņus uzjautrinātu, tāpat kā Latvijas Komiteju apzīmējums «cionisti»: cita tauta un valoda, valsts, partija, mērķi. Tikai mazizglītotu komunistisko propagandistu izpratnē itāļu fašisti neatšķiras no vācu nacionālistiem. Istenībā starp Itāliju un Vāciju pastāvēja pietiekami izteiktas atšķirības, pat pretīnās. Tiesa, Hitlers un Musolini bija sabiedrotie. Taču mēs zinām, ka arī Staļins un Čerčils bija sabiedrotie, bet vai tādēļ Čerčilu var nosaukt par komunistu?

Ja mēs šo jautājumu analizējam zinātniski, tad tādus vārdu savienojumus kā «vācu fašis-

KAS IR KAS?

ti», «fašistiskā Vācija» lietot nedrīkst. Ja izvēlamies pretēju pieeju un šo jautājumu apskatām no beletristiskā viedokļa un vārdu «fašisti» lietojam, lai apzīmētu ne tikai pazīstamo itāļu partiju, bet vispār visus totalitāros, vienas partijas vadītos slepkavu režīmus, tad jāatzīst, ka fašisma radītājs ir Ļeņins, bet visfašistiskākā valsts pasaules vēsturē bija PSRS. Arī šajā gadījumā apzīmējumi «krievu komunisti», «vācu fašisti» no loģikas viedokļa nav korekti, jo būtu jāsauc «krievu fašisti» un «vācu fašisti» (izdarījuši to un to).

Tas, ka itāļu fašisti un vācu nacionālsociālisti savā darbībā kopēja un izmantoja Krievijas boļševiku paņēmienus un šajā ziņā bija Ļeņina skolnieki un darba turpinātāji, ir vispārzināms fakts.

Krievu komunistu līderis Nikolajs Buharins 1923. gadā Kominternes atskaites referātā VK(b)P 12. kongresā teica: «Fašistiskās cīņas metodes raksturīgas ar to, ka fašisti vairāk nekā jebkura cita partija ar apguvuši un praksē

dies Dievam, izglāba drīz iegūtā brīvība un neatkarība. Divdesmit gados mūsu valsts sadziedēja rētas, uzplauka, latviešu skaits atkal sasniedza pusotru miljonu.

Arī pēc otrā pasaules kara trieciena Latvija bija spējīga atzīlēt pārdesmit gados. Taču neizdevās. Okupanti Latviju centās sparīgi pārveidot par komunistisko krievu ģerevnu. Lai latviešus pārkrievotu, Latvijā iemītināja miljonu krievu. Lietvedībā uzspieda krievu valodu. Krieviskais sāka dominēt rūpniecībā, celtniecībā, tirdzniecībā un citās sfērās.

Normālos apstākļos latviešu skaitam līdz pusotram miljonam bija jāatjaunojas jau 1965. gadā. Pašlaik Latvijā vajadzētu dzīvot 1,9 miljoniem latviešu, bet faktiskais pamatiedzīvotāju skaits ir tikai 1,4 miljoni. Tātad krievu genocīda rezultātā latviešu skaits samazinājies par pusmiljonu.

Par Latvijas ukraiņiem

(turpinājums no 3. lpp.)

tētie noteikumi pilsonības iegūšanai, pārāk stingri eksāmeni latviešu valodas zināšanu pārbaudēs u. tml. No ukraiņu dalībnieku puses izskanēja prasība izstrādāt jaunu likumu par minoritāšu tiesībām Latvijā, jo 1991. gadā pieņemtais esot pārāk šaurs (tikai par kultūras autonomiju) un turklāt tas nedarbojoties.

Taču uz to citi runātāji aizrādīja, ka Latvijas Republikas AP un valdība tomēr nākušas pretī nacionālo grupu vēlmēm un ka tieši kultūras un izglītības jautājumi ir svarīgākie minoritāšu tiesību laukā. Turklāt jāievēro, ka nacionālās grupas faktiski vēl tikai veidojas, tās apvieno tikai tos cilvēkus, kuri vēlas iekļauties neatkarīgās Latvijas valsts sabiedriskajā dzīvē. Par to runāja Leo Dribins un Bruno Mežgailis.

Ukraiņu pārstāvji atzina, ka viņu pašu vidū šajā jautājumā esot dažādi viedokļi. Diemžēl seminārā neieradās ielūgtie ukraiņu skolas pārstāvji. Būtu ļoti interesanti dzirdēt arī viņu domas.

Projekta «Nacionālie procesi Latvijā» vadītājs Elmārs Vēbers, rezumējot semināra darbu, atzina notikušo diskusiju un informācijas apmaiņu par vērtīgu un konstruktīvu. Tā deva zinātniekiem, visiem dalībniekiem detalizētāku un precīzāku priekšstatu par ukraiņu nacionālā mazākuma stāvokli un izredzēm. Skaidrāk iezīmējas nepieciešamo turpmāko pētījumu virzieni. Vajadzētu veikt jaunus, labi pārdomātus socioloģiskos pētījumus. (Diemžēl, šādam pasākumam nav līdzekļu.)

Pētnieciskajam darbam jābūt strikti zinātniskam, bez liekas politizācijas. Tādā gaisotnē vajadzētu notikt arī nākamajiem semināriem par minoritātēm.

LEO DRIBINS

izmanto krievu revolūcijas pieredzi. No politiskos paņēmieni viedokļa tas ir pilnīgs boļševistiskās taktikas apkopojums.»

«Ja mēs ar vārdiem «fašisms» un «fašisti» neapzīmējam tikai Musolini partijas locekļus, bet lietojam tos plašākā nozīmē, tad ir pamatots šo vārdu lietojums arī attiecībā uz Ļeņina un Staļina līdzgaitniekiem un sekotājiem.

Nemot vērā tās asociācijas, kuras padomju pilsoņiem un okupēto valstu iedzīvotājiem rodas, lasot vārdu «fašisms», Latvijas presē būtu ieteicams lietot šo vārdu paplašinātā nozīmē, lai precīzāk atklātu lietas būtību. Vārdam «fašisms» jāklūst par lietišķu apzīmējumu neitrālos izteiksmes veidos, kad runājam par attiecīgajām kustībām un to biedriem. Piemēram:

— Latvijas fašistu līderis — marionete Rubiks...

— Latvijas fašistu speciālais izdevums «Sovetskaja Latvija»...

— Padomju fašistiskās armijas ģenerālis Kuzmins...

(Laikraksta «Diena» 99. numurā ievietotā materiāla saīsināts atreferējums.)

Formāli Latvija atkal ir brīva, taču fašistiskais genocīds turpinās. Mūsu zemi joprojām bradā okupantu zābaki. Latviju izlaupa krievu armija, sovjetiskais militārrūpnieciskais komplekss, kas tagad ietērpies dažādu akciju sabiedrību, SIA un firmu maskā. Vai Latvija spēs otrreiz atdzimt? Spēs, ja latvieši būs vienoti prasībās pret deokupāciju, ja ievēlēs pareizu Saemu.

Latvija ir jāatstāj visām (gan atvaļinātām, gan neatvaļinātām) krievu militārpersonām un viņu ģimenēm, iesūtītajiem partijas darbiniekiem, interfrontes dalībniekiem un krievvalodīgajiem kriminālnoziedzniekiem.

Jāpanāk, lai starptautiskā tiesa sauktu pie atbildības krievu fašistus par noziegumiem pret cilvēci. Nesodīts noziedznieks agri vai vēlu atkal izdarīs noziegumu.

A. LIEPIŅA

VAI GENOCĪDS BEIDZIES?

Pirmajā pasaules karā Latvija zaudēja vairāk nekā 700 000 cilvēku. Arī Otrās pasaules karš prasīja apmēram tikpat daudz upuru. Vienas paaudzes laikā iznīdēta puse Latvijas iedzīvotāju. Šajā gadsimtā neviena cita pasaules valsts tik smagi nav cietusi!

Gan Krievija (PSRS?), gan Vācija pret latviešiem pielietoja «nāves izkaptis» politiku. Agresori acīmredzot baidījās un nevarēja paciest «ieziemiešu» tautiņu, kas ir strādīgāka un gudrāka par viņiem. Īpaši centās krievu fašisti, kas arī t. s. miera apstākļos slepkavoja tikpat veikli kā karā.

Pirms pirmā pasaules kara Latvijā dzīvoja pusotra miliona latviešu. Tad, pēc nežēlīgās nāves plaujas, iestājās kritisks stāvoklis. Pal-

Redaktors Vilhelms Ļūta.
«Zinātnes Vēstnesis».
«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.
Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.
Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Ēvalds Mugurēvičs.
Redkolēģijā: akadēmiķis Mārtiņš Beķers, akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA Goda doktors Jānis Graudonis, prof. Jānis Kļava, doc. Elmārs Beķeris, Oskars Martinsons.
Redakcijas adrese: Rīgā, Turgeņeva ielā 19.
Tālrunis 212706.

Indekss 77165.
Iespiests a/s «Preses nams» tipogrāfijā, Rīgā, Balasta dambī 3.
Augstspiede. 1 uzsk. iespiedloksne.
Mēfens 1200 eks.
Pasūtījums nr. 26.